

ПРОДОВОЛСТВЕНАТА СИГУРНОСТ В СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРИЯ

Инж. Драгомир Петков

Директор на Професионален колеж по охрана и сигурност
„Св. Георги Победоносец“, гр. Стара Загора

Резюме: В статията се разработват актуални проблеми, свързани с формирането на нова система за социална и продоволствена сигурност в Република България. Въз основа на социално-философския анализ на функциите и ролята на системата на продоволствена сигурност в съвременна България са направени констатации, изведени са цели и предложения за създаването на дългосрочна Стратегия за устойчиво развитие на системата на продоволствена сигурност в съвременна България. Извършен е анализ на трансформацията на системата на продоволствена сигурност по отношение на нейните субекти, функции и социална роля. Обосновани са основните характеристики на системата на продоволствена сигурност.

Ключови думи: продоволствена сигурност, социална сфера, продоволствени функции, социална роля, неформални организации, правни регулатори, стратегия, продоволствология, антропогенни и социогенни негативи, продоволствено мислене.

FOOD SECURITY IN MODERN BULGARIA

Eng. Dragomir Petkov

Principal of the Professional College of Security and Safety
„St. George the Victorious“, Stara Zagora

Abstract: The article discusses important problems related to the formation of a new social and food security system in the Republic of Bulgaria. Based on the socio-philosophical analysis of the functions and role of the food security system in contemporary Bulgaria, conclusions are made, goals and proposals for the creation of a long-term strategy for sustainable food security system development in modern Bulgaria are proposed. An analysis of the transformation of the food security system in terms of its subjects, functions and social role is carried out. The main characteristics of the food security system are justified.

Key words: food security, social sphere, food functions, social role, informal organisations, official regulators, strategy, food science, anthropogenic and sociogenic negatives, food thinking.

Процесът на формиране на нова система за социална и продоволствена сигурност в съвременна България стои в основата на устойчивото развитие на обществото, държавата и нацията. В този смисъл социално-философският анализ на функциите и ролята на системата за продоволствена сигурност в съвременна България, както и нейната връзка със социалната сфера изисква създаването на предпоставки и условия за развитието на научните знания за преодоляване на продоволствената криза.

На първо място, се налага да се анализират основните насоки на развитие, както и да се фиксират основните характеристики на системата за продоволствена сигурност. В настоящата ситуация на съвременна България е необходимо да се извърши функционален анализ на трансформацията на субектите, функциите и социалната роля на продоволствена сигурност.

На тази основа могат да бъдат идентифицирани следните цели:

- анализиране компонентите на процеса на глобализация на продоволствените заплахи на социално равнище;
- идентифициране на ролята на ценностните системи на масовото продоволствено съзнание при формирането на националната система за продоволствена сигурност;
- изучаване на евристичните възможности на социално-продоволствените подходи за решаване на проблемите на продоволствена сигурност;
- изследване комплекса от продоволствени заплахи и връзката му с прилагането на социално-икономическите реформи в съвременна България;
- анализиране влиянието на държавните политически стратегии и правни регулатори върху формирането на нова национална система за продоволствена сигурност;
- изучаване процеса на създаване на неформални организации и социални движения за продоволствена сигурност.

Подобен подход определя интердисциплинарния характер на бъдещите проучвания и изследвания на социалната философия, социологията, культураномията и продоволствологията. Социално-философският анализ на социалните явления, влияещи върху формирането на съвременната роля и функции на институциите за продоволствена сигурност в съвременна България стоят в основата на изследванията за социалната роля на продоволствената сигурност. Друг важен подход е прилагането на структурният и институционален метод с използване на елементи на системно-функционалният анализ и социокултурен интегратизъм. Цялостното обхващане на проблема за изучаване на промените в социалната роля и функции на системата за продоволствена сигурност в съвременна България става възможно с помощта на интердисциплинарния подход, теоретичното моделиране и научното обобщение.

Необходимо е да се разглеждат социалната роля и функциите на системата за продоволствена сигурност на базата на разбирането, че продоволствената сигурност представлява висша социокултурна ценност. Когато разглеждаме системата за съвременната българска продоволствена сигурност, трябва да се подчертае нейната социална роля и редица специфични социални функции, присъщи само на нея. Вътрешната система за продоволствена сигурност, разработена в социалистическо време, изпълняваше ясно регламентирани задачи. С течение на времето, обаче политическата, икономическата и социалната реалност се промениха. Системата за социална и продоволствена сигурност в съвременна България практически се създава наново в съответствие със световните стандарти. Институционализирането на тези нови взаимоотношения е сложен процес. Въпреки, че формалните правила могат да бъдат променени много бързо чрез политически и правни решения, неформалните ограничения, въплътени в обичаите, традициите, социалните норми на поведение се променят само заедно с ценностния свят, съзнанието и насочването от него социално поведение. Ето защо е необходим цялостен теоретико-методологичен анализ на съвременните проблеми на продоволствената сигурност на глобално и национално

равнища, съществено изследване на субективното влияние на държавата и на обществото върху тяхното разрешаване.

В съвременния свят продоволствените проблеми придобиват глобален характер, превръщайки се в причина за възникването и развитието на система за продоволствена сигурност, чиято роля и функции имат дълбока социална детерминация и се определят от тенденциите на развитие на съвременното общество, държава и нация. Анализът на промените в системата за продоволствена сигурност е най-продуктивен на равнище категории продоволствено съзнание и продоволствени ценности, които стоят в основата на механизмите на социални действия за прилагане на защитни програми срещу заплахи. Необходимо е изследването в областта на продоволствената сигурност да се извършва от гледна точка на съвременната социална продоволствология, като се отчита интегративният характер на възникващите социално-продоволствени заплахи и пътищата за тяхното преодоляване. В момента системата за продоволствена сигурност в съвременна България е в начален стадий на създаване, причинена, от една страна, от влошаването на социално-продоволствената ситуация, а от друга, от нарастващата роля и значение на знанията за научната продоволствология и засилването на нейните социални характеристики, възприети в рамките на политическата стратегия. Създаването на дългосрочна Стратегия за устойчиво развитие на системата продоволствената сигурност в съвременна България изисква да се фиксират целите и функциите на социалната роля на продоволствена сигурност в съвременна България. Същевременно, за да се определят приоритетите на държавната политика в областта на продоволствена сигурност се налага промяна на законодателните актове, които не отчитат необходимостта от промяна на националната продоволствена стратегия въз основа на концепция за техно и социогенни рискове. Състоянието на продоволствена сигурност в съвременния свят все повече се определя от социокултурният характер на сигурността и пряко зависи от дейността на неформалните продоволствени движения и организации, които иницират основната част от политическите и управленските, както и от икономическите действия и програми за защита срещу заплахи от социално-продоволствен характер. Сегашното състояние на системата за продоволствена сигурност е естествено следствие от трансформацията на обществото, което се влияе от вътрешни проблеми и от глобални тенденции на развитие: различни прояви на глобалната продоволствена криза и в същото време нарастващата роля на личния фактор, все повече натоварен с управленски и изпреварващи функции във всички видове дейности, което предполага качествено нова стратегия за организиране на защита срещу всички видове социални и продоволствени заплахи. Анализът на динамиката на ценностните ориентации на продоволственото съзнание е от съществено значение за разбирането на новите институционални функции и социална роля на съвременната национална система за продоволствена сигурност. Изследванията потвърждават, че ценностите на продоволствената сигурност са много значими за съвременните българи, но те засягат главно техните предпочитания, очаквания, желания, нагласи, оценки, интереси и потребности, а не организираното социално поведение, чийто протестен характер спорадично се проявява само в случай на реални („очевидни“) заплахи. Социално-продоволственият подход към анализа и обосновката на съвременната система за продоволствена сигурност включва използването на социално-философския принцип за интегралния характер на заплахите, възникващи в областта на продоволствието, и начините за тяхното ефективно отразяване, тъй като въздействието на природните, създадените от човека и социалните фактори

стават все по-неделими с непрекъснато увеличаващите се антропогенни и социогенни негативни въздействия върху съвременните продоволствени системи. Социално-икономическите реформи в Република България доведоха до фундаментални промени в системата за продоволствена сигурност, която трябва да бъде изградена въз основа на използването на алтернативни форми и системи за взаимодействия на базата на „човек-човек“, „човек-природа“ и „човек-общество“. Налага се формирането на нови видове продоволствени организации, които по природа на тяхната дейност. Трябва да се вписва във формиращия се национален модел на пазарна икономика и същевременно насочена към преодоляване на нови видове и форми на социални и продоволствени заплахи. Стратегическата линия на държавното управление в съвременна България определя същността на функционалните промени в нововъзникващата система за социална и продоволствена сигурност. Това се дължи преди всичко на промяна в идеологическата парадигма, ценностната преориентация на вътрешната и на външната политика, новата продоволствена правна рамка, доведена до равнището на световните стандарти, което, разбира се, има дълбок положителен смисъл. В същото време държавната правна подкрепа на системата продоволствена сигурност все още не отчита напълно принципа на двойствеността (техно- и социогенен характер) на възникващите заплахи и рискове. Неформалните екологични организации по света започват да играят все по-важна роля като едно от водещите предметни звена в системата за продоволствена сигурност. Те формират нови идеи в общественото съзнание, свързани с хуманитаризирането на продоволствието. Техните дейности имат положително въздействие върху развитието на социалната култура на продоволственото мислене, проявлението на творческите способности на населението въз основа на дълбоко разбиране на ежедневните проблеми на продоволствената сигурност и практическите дейности в тази област.

Проблемът за състоянието на системата за продоволствена сигурност в съвременна България беше поставен в актуалната си форма само преди няколко години. Днес тя се превърна в една от централните и това е свързано преди всичко с промяната в ролята на човека в днешният свят, с навлизането на България в принципно нова система на социално-икономически и социално-политически отношения. Радикалните промени в сферата на политиката и на икономиката, сложната кризисна ситуация в страната правят проблема за социалните функции и ролята на институцията за продоволствената сигурност по-остър и актуален от всякога.

Анализирайки съвременното състояние на социалния живот в Република България, може да се предположи, че трансформацията на продоволствените интереси и потребности, отразяваща състоянието на глобалната социокултурна криза, засегна не отделни области на икономиката, политиката, социалната сфера, културата и продоволствието, а цялото общество наведнъж. В съвременните условия изследването и решаването на проблема за социалните функции и ролята на системата за сигурност на околната среда изисква принципно нови подходи.

Системата на пазарните отношения ни принуждава да разгледаме социалната продоволствена сигурност като източник на печалба. Функциите и ролята на продоволствието в това отношение до голяма степен се определят от неговото включване в пазарната система. Именно пазарните механизми позволяват на трансформиращата се система за продоволствена сигурност да се осигури работа на много хора в желаната професия, която е търсена в момента, поради което тези функции на системата за продоволствена сигурност могат да се разглеждат в категорията „социални“. От една страна, това е промяна във функциите и ролята на системата за продо-

волствена сигурност, а от друга, влиянието на нейните елементи върху социалната система като цяло. Един от приоритетите в това отношение е задълбоченото разработване на проблема за развитието на функциите и ролята на системата за продоволствена сигурност в съвременна България във връзка със спецификата и условията на различни региони, области, общини или отделни производствени зони.

Друг приоритет е изследването на влиянието на ценностите и потребностите в едно трансформиращо се общество върху промените във функциите и ролята на системата за социално-продоволствена сигурност.

Списък на използваната литература

1. Васильева Н. Пути и формы достижения ноосферной цивилизованности // Общественные науки и современность. 1996. №1. с. 123-130.
2. Добренков В.И. Эволюция политической безопасности страны II Политическая безопасность России. М., 1997.
3. Дуглас Норт. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М., 1997.
4. Игнатов В.Г., Кокин А.В. Экология. Научно-нормативный справочник. Ростов-на-Дону. 2000.
5. Комаров М.С. О понятии социального института // Введение в социологию. М., 1994.
6. Нейкова, М., Комплексното административно обслужване и новите стандарти за качество на административното обслужване, ИПА – София, 2014.
7. Нейкова, М. Понятието „Национална сигурност“ – съвременни аспекти; Издание: МК-ЦЮН, Година: 2017.
8. Нейкова, М. Гражданското общество – фактор на сигурността в държавата, 2018
9. Медоуз Д.Х., Медоуз Д.Л., Рендерс И., Беренс Ш.В. Пределы роста. М., 1991.
10. Осипов Г.В., Кравченко А.И. Институциональная социология // Современная западная социология. Словарь. М., 1990.
11. Парсонс Т. Новые тенденции в структурно-функциональной теории // Структурно-функциональный анализ в современной социологии. Информационный бюллетень. 1968. Вып.1. №6.
12. Проблемы глобальной безопасности. М., 1995.
13. Раймон Арон. Эмиль Дюркгейм // Этапы развития социологической мысли. М., 1993.
14. Сачев Е., Добри Янков, Теодора Желева, Продоволствена сигурност, Академично издателство, Тракийски университет, Ст. Загора, 2022 г., С., 70-77.
15. Структура культуры и человек в современном обществе / Ред. А.И. Арнольдов и Э.А. Орлова. М., 1987.
16. Фишер Д. Невоенные аспекты безопасности: системный подход. М., 1994.
17. Франчук В.И. Основы построения организационных систем. I. М. 1998.
18. Харчева В. Основы социологии. М., 1997.
19. Человек и общество: тенденции социальных изменения // Материалы международной научно-практической конференции. СПб., 1997.
20. Чилова, Н. Административният контрол и административните юрисдикции в законодателството на буржоазната Българска държава, Актуални проблеми на правното регулиране на бизнеса, УНСС, С., 2019
21. Nelissen N. Methods of Public participation in Western Europe. Moscow: Mezhdunarodnye Otnoseniya, 1991.
22. Picvance C.G. Voluntary Associations // R. Burgess, ed. Key Variables in Social Investigation. L: Routledge and Kegan Paul, 1986.